

مشتاق

مطبعة و محل ادارہ:

جمال اوغلندہ امنیت
سندوخی جوارندہ
شنگول یقوشندہ
۲۷ نومبر

مسئک زہ موافق آثار
جدیدہ مع الممنونہ
قبول اولتور

درج ایسہ بن آثار اعادہ اولتور

دیر ، فلسفہ ، علوم ، حقوق ، ادبیات تاریخ ، سیاسیات و بالخاصہ احوال و شئوہ اسلامیہ و بہت اہم و ہفتہ روزہ پر نشر اولتور۔

صاحب و مؤسسری :

آبونہ بدلی

در سعادتندہ نسخہ سی ۵۰ بارہ در

ابوالعلا زین العابدین - ح . اشرف ادیب
تاریخ تأسیسی

سنہ لکی	التی آیلنی	غروش
۶۵	۳۵	۳۰
۶۰	۳۰	۲۵
۱۷	۹	۱۰

قبرلہ دن مقوا بورو ایلہ کوندریلمیرسہ سنوی
۲۰ غروش فضلہ آلدر

۱۰ تموز ۳۲۴

یدنجی جلد

شباط ۲ ۱۳۲۷

۲۶ صفر ۱۳۳۰ پنجشنبہ

عدد : ۱۸۰

دین و فلسفه

وحدت وجود

۱۵

حضرت علی کرم الله وجهه بنی اکرم افدمن حضرتلرندن کان الله ولم یکن معه شی (جناب حق وار ایدی انکله برابر برشی یوقایدی) حدیث شریفی استماع ایلدکلرندہ الآن علی کلمان (حالادہ اویله در) بیورمشلر . صوفیہ کرام جناب حیدرک استماع حدیثی متعاقب ایراد بیوردقلری . بوقول کزین ایچون : حدیث شریفک متممی کی اولمشدر . دیورلر وذوات ممکناتدن نفی وجودی متضمن اولان فکرلرینی جناب امامک بوسوزیله تأیید ایدیورلر .

ذوات ممکناتدن نه صورتله وجود منتقی اولور ؟ دییه ایراد ایدیلن سؤاله صوفیون : انلرک بزجه وجود نامی ویریلن وجود اضافیلری کندیلرینه نسبة معدوم جناب حقه نسبة موجوددر . جوابی ویریورلر عجبا بو جواب سائی اسکات ایدہ بیلیرمی ؟ بوراسی سائلک درجه ادراکنه ، طرز تلقیسنه قالمش برشیدر . صوفیہ کرام بو حقیقته بطریق المکاشفه واقف اولدقلرینی سوبیلورلر . مسئلهی انلرک اکلا دینی کی اکلا یه بیلیمک ایچون انلر کی اولمق لازم کایرکه قولای برشی دکلددر .

حال بویله اولمقاه برابر انلرک بو سوزدن مقصدلری نه اولدینی بردرجه یه قدر فکر ونظر طریقله ده اکلامق ممکن اوله بیلیر . فی الحقیقه انسان ممکناتک تحقق ذاتیلرینی دوشونه جک اولورسه انلردن هیچ برینک قیام وتعینی کندی ذاتنه نظراً اولیوب بهمه حال برادرکه قارشواولدیغنی تسلیمده مضطر قالیور . مثلاً شو لامبه ، شو اسکمله ، شو صوبا ، شو حقه ، شو قلم اگر قیام ذاتیلرله متحقق اعیان مستقله دن ایسه لر انلرک بو تحقیقلری ذاتلرینه نظراً دکل بلکه تحقیقلرینی مدرک اولان برقوته یعنی نفس ناطقه یه قارشو اولمق اقتضا ایدیور . اگر انلرک تحقق خارجیلرینی ادراک ایدہ جک نفوس مدرکه اولمسه تحقق و قیام ذاتیلری ممکن اوله ماز .

دیمککه انلره شکل تعین ویرن ، تحقق ذاتیلری اعتباریله انلری اعیان مستقله صورتنده کوسترن قوت آنلرک ماهیتندن خارج برحقیقت یعنی ادراکدر .

فی الحقیقه بوراده شویله بر اعتراض وارد اوله بیلور : مادامکه اشیاى حاجیه نك تحقق خارجیلری انلری ادراک ایدن برقوته قارشیدر . دیورسک شو حالده انلرک قیام ذاتیلری ، وارلق دینه بیله جک بر حقیقلری اولمامش اولسه نفس ناطقه انلری نه صورتله ادراک ایدر . وانلره بر شکل تعین ویره بیلیر ایدی ؟ مطلقاً نفس ناطقه دن خارج اولان ، حواس اوزرینه اجرای تأثیر ایدن بر ماده اولمی که نفس ناطقه اندن متأثر

— چلبیم ، کل باقلم ، کل .. دیکلوب طورمه ، جای ایج .. خسته جانلاندی ، نه دیرسین ؟ بونی اومازدک آهیچ ! قهرمان ملتی کوردک یا : براز سیلکیندی ؛ لش یین قارغه لرک سسلری بردن دیندی ؛ اسکی سودالری ، قابلسه ، اونوتسون روسلر .. — نه دیدک ؟ آکلامادم ؛ هی کیدی خلیاجی تاتار ؛ قهرمان ملتی کوردک ... دیدیکک ترکلرمی ؛ سکا سویلرسمه اگر شیمدی دوشوندکلرمی ، ابدیاً بوخیالاته وداع ایلر سین .

— یاسنک ووتقاجیلردن می خیر بکلر سین ؛ — خسته جانلاندی ، اوایش بیتدی ، دیورسین ؛ هیهات ، اوله ماز بویله سفیل امت ایچون حق حیات . طویولان نغمه حریت اونک صوک نفسی ؛ یاشاماز یوقسه امین اولکه بوباربار چته سی ، مدنی آوروپانک دامن عرفانده ؛ اسیانک بلکه اوقوملق عربستانده ، لاشه حالنده کی بردولته وارد مدفن ...

آکلیوردم که : حریف چاتلایه جق یأسندن . انتقامک اوله ماز بویله مساعد صیره سی ، دییه ، زده یسه بولوب خصمک آرتق یارده سی ، باشلادم دشمنیه . لکن بوجدل باشلایه لی ، دیکلیورمش بزى شاهین کی بر آفغانلی . واقعا روسجه تکلم ایدیورددق اما ، کوروپورمش : حریفک چهره سی غایتله فنا .. جای سهاورلرینک هپسینی بردن ییقه رق ، روسی غیرتلاقلا ییورمز می ؟ امان ، ایتمه ، براق ! دیمه دن شاشقینی یا غمور کی ایصلاتدی حاجی ! نه تحفدرکه : ظهور ایتدی بر دعوا جی . ایتسه ذاتاً نه چیقار ؟ حق ظییرر کدر یالکیز ؛ دوکولن محکمه لر دن قوغولور ، چونکه جیلز ؛ مابعدی وار

محمد عاکف

بخشی او نقطه‌دن یوریده‌دک عوالم غیرمتناهیته‌ک ثبوتی ایچون غیرمتناهی برادرک ثبوتی ضروریدر دیرز وانک ده «لاندركه الابصار وهویدرك الابصار وهواللطیف الحیر» ایت کریمه‌سیله کندی ذاتی توصیف بیوران واجب‌تعالی و تقدس حضرت‌ترینک حقیقت‌الهییه‌سی اولدیغنی تسلیمده تردد ایتیه یزیرامادام که کائناتک بر وجود مدرکه قارشو تحقیق عقلاً ضروری اولیور کائناتی بزم بیلدیگمز، بیلمدیگمز جواهر و اعراضیه محیط و مدرک اولان انجق انک ذات الوهیتیدر. شو حالده کائناتک جوهر فردنده، جزو لایجزاسنده، ماده‌سنده. قوتنده نه‌ترزیسندگی تحقق و تعین انک احاطه و ادراک‌نه قارشو اولمق لازم کایر.

بونلرک بری ذاتیه قائم و حق‌دن مستغنی دکلدر. معقول اولسون محسوس اولسون تحقیق ایدن بر موجوده فکر وجودی اضافه ایدن اللهدر. فقط مادیون مسلک‌نه سلوک ایدیه‌جک اولورسه بو ملاحظاتک برینه لزوم قالماز. اوزمان مسئله‌غایت قولایلاشیر، زیرا بر جوق کیمسه‌لر کوریلورکه وجود ماده‌دن عبارتدر. دیه‌رک کندیلرینک مادیوندن اولدق‌لرینی سویلیورلر. بو آدملره «ماده» دیدیککز شی نهدر؟ تحقیق خارجیه‌سی نه‌صورته‌در؟ دیه‌سؤال ایدیه‌جک اولورسه هیچ بری صدره شفا و یرده‌جک بر جواب ایله سائل اسکات ایده‌میور. ماده‌نک ماهیتی حق‌نده انلر طرفندن سرد ایدیلن ملاحظات یا برشی کندی نفسیه تعریفندن عبارت قالیور، یا خود بر طاقم سفسطه پردازنه یا وهره یول آچیور که لدی الحاکمه بو یا وهرلرک کانه‌سنک بطلانی تحقیق ایدیور. ا کلاسیلان اکثریت بو مسلکک عنواننده‌کی بساطته آلدانیور. مثلاً وهله اولی‌ده غایت بسیط کی کورینن برطاقم حقایق واردکه تدقیق ایدیه‌جک اولورسه انلرک ذاتنده تخیل اولنان بساطتک غایت الدادیجی برشی اولدینی کوریلیر، بو بساطته قارشو انسانک حال و موقعی، آینه‌ده‌کی عکس موهمه الدانوب الینی اوزادانجه همان آنلری الله ایده‌جکی فکرینه ذاهب اولان صبی غیریمیزک حال و موقعی کیدر.

چو جق آینه‌ده‌کی عکس موهمی الله ایتک ایچون الینی اوزادیر، فقط الینه برشی کیره‌مز. تشبثی تکرار ایده‌ایده اوصانیر یوریلیر، نهایت صفرالید اوله‌رق آینه‌نک قارشوسندن چکیلیمکه مجبور اولور. اوت! مادیون مسلکی، بو مسلکک اساسی قبضه تصرف‌ره‌الوب ایستدیگمز شکه قویه بیلدیگمز ماده دیمک اوله‌جق. بوندن ده‌ا واضح، ده‌ا صحیح بر مسلکک اوله بیلیرمی؟ ماورای طبیعتده‌کی برطاقم حقائق موهمه ایله اوغراشمغه، انلری ا کلایه‌جیم دیه‌العاب ذهن ایتک‌نه حاجت؟ ماده‌کی احاطه حسیه‌مز داخلنه کیرن برشی مبداء تفکراتمز، دلیل راهمز اولدق‌جه بلده حقیقتک قیوسی هر زمان بزم ایچون آچقدیر.

شو حالده اصلاً ترده محل یوقدر. همان انک دلالتنه اقتدا ایله یولزه دوام ایتلی یز. ایشته مادیون مسلک‌نه سالک اولانلرک ذهنلرینی زیارت ایدن مغفل فکرلر بو و بوکی شیلدر.

حال بوکه انلرک مبداء تفکراتی اولان «ماده» تحری حقیقت

اولسونده اشیای خارجیه‌ی ادراک ایتسون، او اشیایه بر شکل تعین و یرسون. بحثک بو نقطه‌دن تدقیقنه گیریشیه‌جک اولورسه فکریون مذهبیه عائد مباحث مختلفه‌ی بورایه نقل ایتک لازم کایر. چونکه اشیانک اوصاف و اعراضندن هانکیلرینک ذوات اشیایله هانکیلرینک نفوس مدرکه ایله قائم اولدق‌لرینی برطاقم دلالتله استناد آثبات، بوندن صکرده اشیای خارجیه‌دن بسبتون نفی وجود ایدن او مسلکدر. حتی فرنک منتقدلر «پانته‌ایزم» ی دائماً ایکی منتهای مختلفدن برنده یعنی یا مادیون یا خود فکریون مسلک‌لرنده قرار و یرمکه ایتام ایدیورلر. فقط صوفیه‌نک اشیای کندی ذاتنه نظراً معدوم، ذات‌اللهه نظر آموچوددر دیمیزی انلری اصلاً بویله براعتراضه هدف ایده‌مز چونکه سویلدک‌لری یک بارز بر حقیقتدر فقط ایش انی قولایجه ا کلامده! حتی شو سوزلرندن ا کلاسیلیورکه انلر اشیای خارجیه‌دن بسبتون نفی وجودده ایتمیورلر چونکه انفسی تصدیق ایدوب افاقی انکار ایتک هیچ بر زمان انلرک اعتقادیه قابل تألیف دکلدر. انلرک اشیایان نفی ایتک ایستدک‌لری وجود، تحقیق ذاتیلرینی حق‌دن مستغنی قیله‌جق وجوددر. بزو وجودی اشیانک اعیاننده کوریرز وانک اشیایان انفساکی غیر ممکن اولدیفنه حکم ایدرز. حال بوکه متصوفه بزم اشیایه نظراً حاصل ایده‌بیلدیگمز فکر وجودک اساسی ذوات اشیایان نزاع ایله اصل صاحبیه. عطف ایدیورلر. مسئله غایت دقیق اولدیفندن چوچه دوشونمک ایستر. مسئله‌نک بزم نقطه نظر مزدن محاکمه‌سینه کلنجه بزم منتهای مطلبه انجق یوقاریده سویلدیگمز یولدن یعنی اشیای خارجیه‌نک تحقیق ذاتیلری ایچون انلری مدرک اولان بر قوتک ثبوتی طریقندن کیده‌بیلیرز فقط بو ادراک‌دن مقصد بزم دماغ‌مزه مودوع قوت اولیوب اوقوتک مقتبس منهی اولان و «اول ماخلق الله العقل» حدیث شریفیه بیان بیوریلان حقیقتدر.

این جهان یک فکر تست از عقل کل

عقل چوق شاهست صور تهارسل

مشوی شریف

بلکه بوسوز ایچون‌ده فکریون مسلکی نظریاتندن بزم نظریه‌در ده‌ینلر اولور. بر مسئله‌نک هر هانکی بر نقطه نظر کوره ایضاحی ا کا عائد مقدمات و نتایجندن بعضیلرینی، بعض مسالکه مخصوص نظریه‌لره تماس ایتدیره‌بیلیر. انجق بزم مقصدمز ذوات اشیایان انتفای وجودک بطریق‌النظر ا کلاسیلمسی بر درجه‌یه قدر ممکن اولدیفنی تفهیمدن عبارت بولندیغندن تنویر مبحث ایچون فکریون مسلک‌نه عائد نظریه‌لرک سردنده بر محذور کوریمیز. زیرا مادام که ذوات ممکناتک کندیلرینه نظراً وجودلری محتاج بحث و نظر اولیور، مادام که اشیانک اعراض و اوصافندن بعضیلرینک ذوات اشیایله قائم اولیوب تعینلرینه مرأت اولان حقیقتله یعنی مدرک حسی و عقلیه قائم اولدق‌لری لدی التحلیل ثبوت بولیور شو حالده بو نظریاتک بحثه تعلق وار دیمکدر.

بناءً علیه بزده فکر مزی شو «ادراک» نظریه‌سیله ا کلاسیله‌جک مزدن

وادیسنه طوغری اندقاری ایلاک خطوده اوکرینه چیقان ، ایاقلرینه طولاشان انکلاک اگ قوتلیسی . اگدهشتلیسیدر .

کویا ماده بزى مافوق الطبیعیات ساحه سندن اوزاقلاشدیره حق ، صوب حقیقه ده کسیدر مه ، ده قولاى بریولدن کتوره جک اولیه دکلئ ؟ چوق الدانیورز ، چونکه دلیلمز اوساحه نك محصولی اولان حقایق مغلقه نك اگ مغلقلرندن بریدر . حتی وادی حقیقه کیتک اوزره یوله چیقادیغی صروده توقف ایدیه جک ، یول تدارکی کوریه جک ایلاک مرحله اودر .

مادیون ، ماده نك یعنی بر اصل قدیمک وجودینه قائلدرلر . انلرک فکرجه بواصل قدیم بزده کی حواسک مجموعی یاخود بعضیسی ایله محسوس اولان اوصاف واعراض مختلفه یی قبول ایدن بر جوهردر . جوهر بو ، واحد ایسه اندن طبیعتلری مختلف دیگر بر طاقم جواهرک صدوری غیر ممکن ، جوهر واحد دکل ده جواهر عیدیه ایسه اوجواهرک ، اجسام بسیطه نك کنیدیلى اولسی ضروریدر . بنابرین مادیون یالکز بر ماده دکل متعدد ماده لر قبول ایدیورلر دیمکدر . بومعدد ماده لری یعنی عناصری قبول ایتدکن صکره هیچ بر غایت تعقیب ایتکسزین سوق تصادفه بینلرنده وقوعه کلن امتزاجاتدن صنوف موالیدک تکونه قائل اولیورلر . یعنی اوزرلرندن عدم و خلقت کچمه یین بوجواهر بسیطه طبیعت طرفندن ده اوطوغریسی کنیدیلى کلرندن نامتناهی بر طرفک ، بعد مجردک ایچنه لاعلی التعین دوکولشلا و کندلرینک لازم غیر مفارقی اولان حرکتلریله متصل حرکت ایتشلا حرکت ایتدکلی صروده بینلرنده طبیعی ، کیمیوی بر طاقم امتزاجات وقوعه کلش بو امتزاجات نتیجه سنده اجسام مختلفه حاصل اولش . بونک کره مزه عائد قسمی اله اله مثلا ارضک تبرندن صکره جاددن بشقه بر شی اولماسی لازم کلن جسملرک امتزاجندن نباتاتک اگ اشاغی طبقه سی حاصل اولش ، اوده نوعنه مخصوص اولان مراحل تکاملی قطع ایله من جهت التکامل اله بالا مرتبه ده قرار ویرمش ، بومرتبه بالا انک فوقسنده کی دیگر بر مولدک یعنی مولد حیوانینک اگ اشاغی درکه سنی وجوده کتیرمش . مولد حیوانی ده تکاملنده دوام ایده ایده کنیدیسنه خاص اولان تکمالتک غایتسنده یعنی انسانده قرار ویرمش .

صنوف موالیدک عقلره حیرت ویرن ترکیلرنده کی دقایق صنعتک هیچ بری بر قوه مدرکه مدبره نك اثر ترتیبی اولیوب صرف ماده نك تصادفی نتایجی ، سلسله موجودات بیننده کی تلازمندن علل غایبه نك وجودینه قائل اولمقده صرف انسانک کنیدی قورونتیسی ایش ! یوقسه ماده حرکت ، عناصر برریله امتزاج ایتدیکی انشاده ی علل غایبه یی اصلا خاطرینه کتیرمه مش ، بونلرک تصادفی اوله رق بو صورتله ظهوری بزده علل غایبه فکری ، بو فکرده عالمده بر انتظام ایله او انتظامک خالق اولان بر قوه مدرکه مدبره اعتقادینی تولید ایش . موجودات بیننده کی تلازم صرف سوق تصادفه اولش . بوتکامل بویه جه دوام ایده جک ،

منظومه کائنات ده مجهول بر غائنه طوغری چکیلوب کیده جک ایش ! ایشته « ده موقربت » و « ایسکور » دورلرینک یادکار اولان ، « لایقرس » ک اشعارینک موضوعی تشکیل ایدن ، « بوخنر » ک « قوت و ماده » عنوانی اثریله مستعد اولدیغی شکل تکمیلی الان مسلک مادیونک هیولاسی ، روحی بوندن عبارتدر .

فرید

« تنقید محق » ک جوابی

ا کلاسیلمیان نقطه لر

جوابکزی دقتله اوقودم .

اولا روش افاده کزدن ا کلاسیلان توجهاته قارشى عظیم تشکرلر ایدرم . مقصد من اظهار حقیقتدر ، بناءً علیه سوزلریمز اوصورتله تلقی اولمق لازمدر .

تنقید محق طولایسیله یازمش اولدیغیم آچیق مکتوبک افاده سندن اثر ذهول واقع اولدیغی حس ایدیور و بناءً علیه تنقید محقک افاده مرام و صوک سوزلرم دیه اولان مؤخره سنی تکرار کوزدن کچیرمکلکمی توصیه ایدیورسکز .

بنده کز او مکتوبی ، عالمانه اوله رق یازمش اولدیغکز رساله یی دقتله اوقودقندن صکره یازدیغیم جهته اثر ذهول واقع اوله رق یازمدم . رساله کزده احقاق حق خصوصنده جوابلریله اکتفا ایدره ک ابطال باطله کیدلمدیکی ، دینی حق سزلقلر تنقید ورد ؛ فنی خطا لر مسامحه ترک ، و ویریلان جوابلرک لسان فلسفی ایله اولدیغی ده کورمش ایدم . فقط هانکی جهتن دوشونلسه - اشاغیده ایضاح ایده جکمز وجهله - ردیه کزک اوفره سنده بزم ادعا ایتدیگمز محذور واردر . کرک افاده مرامی ، کرک صوک سوزلری اوقودیغیمز حالده ، ینه او محذورک اوراده باقی اولدیغی کوردیکمز ایچون او مکتوبی یازمغه مجبوریت حس ایش ایدک .

صوگره مکتوبمزی ایکیه آیروب برینی رد ، دیگرینی تدقیق و تعمیق ایدیورسکز . مع هذا ، اصل سؤال ایندیگمز روح مسئله حقیقه صدره شفا ویرمه جک بر جواب ویرلمدیکنندن حقیقتی ایضاح مقصدیله بر قاج سوز ده سولکی مناسب کوردم . جوابکزی اوچ نقطه ده خلاصه ایدیورم :

برنجی : « . . . معلوم اهل عرفان وقارئین کرامدر » عباره سنه قدر اولان ، یعنی رد ایتدیگکز نقطه . بو کلاملریکزدن اولیه ا کلاسیورم که مکتوبمزی دقتله اوقومق زحمتنه قاتلانمه مشسکز . چونکه سزه قارشى دوغریدن دوغری به داروین نظریه سنی قبول ایدیورسکز دیه اسناد اید بولندم که بونی رد ایده سکز ! بو بایده دلیل اوله رق مکتوبمده کی « چونکه اولا دیگر بر صورتله - تشبیح اصولی قبول ایتک طریقله - جواب ویردکن صکره بالاخره بو سطرلری علاوه ایتکزه بشقه معنا